

จริยธรรมสารสนเทศสำหรับพลเมืองดิจิทัล

จริยธรรม ความหมายว่าหลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติอันเกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่พึงประพฤติปฏิบัติและไม่ละเมิด จริยธรรมจึงเป็นชุดของความเชื่อที่จะบอกว่าพฤติกรรมที่ถูกและผิดของคนในสังคมหนึ่ง ๆ จริยธรรม ศีลธรรมและจรรยาบรรณ มีความหมายที่แตกต่างกันไป จริยธรรมอันดี คือการประพฤติปฏิบัติอันมีศีลธรรมเป็นส่วนประกอบ ส่วนผู้ประกอบอาชีพจะต้องมีจริยธรรมอันดีประกอบกับปฏิบัติจรรยาบรรณตามวิชาชีพนั้น ๆ ดังนั้นจริยธรรมเป็นหลักประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคมหนึ่ง ๆ เกิดจากการปลูกฝังการสร้างจิตสำนึก ส่วนศีลธรรมเป็นการประพฤติที่ชอบเป็นการประพฤติปฏิบัติในทางศาสนา จริยธรรมเป็นการประมวลความประพฤติปฏิบัติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้นมาเพื่อรักษาและส่งเสริมความมีชื่อเสียงและฐานะของสมาชิกจะมีลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ ในทางปฏิบัติ การจะระบุว่า การกระทำสิ่งใดผิด จริยธรรมนั้นอาจไม่สามารถกล่าวได้ชัดเจนมากนัก ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมในแต่ละประเทศด้วย หลักศีลธรรมจรรยาบรรณที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติหลักความถูกต้อง ความผิด ในส่วนของการปฏิบัติที่บุคคลยึดถือหลักเกณฑ์ที่ประชาชนตกลงร่วมกัน ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันในสังคม

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมสารสนเทศ

จริยธรรมกับกฎหมายเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเนื่องจากเป็นเครื่องมือที่คนในสังคมสร้างขึ้นมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งจริยธรรมและกฎหมายจึงมีบทบาทเสริมซึ่งกันและกันและเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจริยธรรมและกฎหมายแล้ว มีประเด็นข้อที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

๑. กฎหมายเป็นสิ่งที่ออกโดยรัฐผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ แต่จริยธรรมเป็นสิ่งที่คนในสังคมร่วมกันสร้างขึ้นมา
๒. กฎหมายเป็นข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่จริยธรรมเป็นสิ่งที่เป็นเรื่องของความสมัครใจ
๓. กฎหมายมีบทลงโทษอย่างชัดเจนและแน่นอนแต่จริยธรรมไม่มีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน
๔. กฎหมายเป็นสิ่งที่ควบคุมการกระทำของคนแต่จริยธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมจิตใจไม่ให้นำคนกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
๕. กฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้ที่กระทำผิดหรือชดเชยค่าเสียหาย แต่จริยธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณค่าทางจิตใจของคน

นอกจากนั้น จริยธรรมกับกฎหมายเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดแล้ว จริยธรรมยังเป็นที่มาของสิ่งที่เรียกว่าจรรยาบรรณซึ่งเป็นหลักประพฤติปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ วิชาชีพหลายสาขาต่างมีจรรยาบรรณเป็นของตนเองเพื่อควบคุมความประพฤติและเป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ

เช่น แพทย์ วิศวกร ทนายความ เป็นต้น โดยกลุ่มวิชาชีพเหล่านี้ได้มีการประมวลจรรยาบรรณไว้เฉพาะสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามและอาจมีบทลงโทษไว้สำหรับผู้ฝ่าฝืนจรรยาบรรณที่แตกต่างกันไป

ความแตกต่างระหว่างกฎหมายจริยธรรมและจรรยาบรรณ กฎหมายเป็นคำสั่ง เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ออกโดยภาครัฐชัดเจน ในขณะที่จริยธรรมและจรรยาบรรณเป็นหลักประพฤติปฏิบัติที่สังคมกำหนดขึ้น ส่วนจรรยาบรรณเนี่ยก็เป็นหลักประพฤติแล้วก็เป็นหลักปฏิบัติ สิ่งที่ถูกที่ควร สิ่งที่ดีที่งามในวิชาชีพนั้น ๆ จึงจะกระทำซึ่งออกโดยกลุ่มวิชาชีพ กฎหมายที่จะออกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ในขณะที่จริยธรรมเป็นความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม จรรยาบรรณจะเป็นลายลักษณ์อักษรที่ออกโดยกลุ่มวิชาชีพนั้น ๆ นะคะ ส่วนของ บทลงโทษ กฎหมายมีบทลงโทษที่ชัดเจน มีปรับ มีจำคุก ถ้าเรากระทำผิดกฎหมายในขณะที่จริยธรรมก็จะเป็น บทลงโทษ แต่ว่าจะไม่ออกมาเป็นรูปธรรม จะเป็นบทลงโทษในลักษณะของสังคมมากกว่าจริยธรรมจะไม่มี บทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนแต่เป็นหลักปฏิบัติของคนในสังคมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันในทางที่ถูกที่ควร ส่วนจรรยาบรรณก็จะมีบทลงโทษสำหรับบางวิชาชีพ

จริยธรรมสารสนเทศ เป็นสาขาหนึ่งของจริยธรรมที่สัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ การจัดระบบ การเผยแพร่ และการใช้สารสนเทศ เกี่ยวข้องจริยธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณที่ใช้ควบคุมการทำงานของคนในสังคม ซึ่งประเด็นทางจริยธรรมและศีลธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นมาจากพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างสรรค์ จัดเก็บ ผลิตซ้ำ เผยแพร่ และประมวลผลสารสนเทศในยุคดิจิทัล ปัจจุบันองค์กรธุรกิจกล่าวถึงความสำคัญของ “จริยธรรม” กันมากขึ้น องค์กรธุรกิจใหม่ต้องบริหารงาน โดยคำนึงถึงจริยธรรม รับผิดชอบต่อผู้บริโภคด้วยการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ รับผิดชอบต่อพนักงานด้วยการปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรม และรับผิดชอบต่อในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังต้องดำเนินกิจการด้วยความโปร่งใสพร้อมจะให้สาธารณชนตรวจสอบเสมอ จริยธรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทุกด้านของ องค์กร การทำงานภายใต้ระบบทุนนิยมและกระแสเศรษฐกิจใหม่ถ้าไม่คำนึงถึงเรื่องจริยธรรมจะสร้างผลกระทบ ในทางลบได้อย่างรุนแรงและกว้างขวางมากกว่ายุคใด ๆ องค์กรธุรกิจในยุคใหม่ต้องบริหารงานโดยคำนึงถึง จริยธรรม รับผิดชอบต่อผู้บริโภคด้วยการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ รับผิดชอบต่อพนักงานด้วยการปฏิบัติ ต่อพนักงานอย่างเป็นธรรม และรับผิดชอบต่อในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม “จริยธรรมสารสนเทศ” จะเห็นว่า เกี่ยวข้องกับประเด็นทางกฎหมายอย่างชัดเจน เพราะกฎหมายจะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบสารสนเทศ และส่งเสริมให้มีการใช้สารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยลดความเสี่ยงภัยที่อาจจะเกิดขึ้นใน ระบบสารสนเทศ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการข้อมูลต่าง ๆ ได้เพิ่มความ เสี่ยงภัยต่อข้อมูล และการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้น เช่น การขโมยข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่น การนำข้อมูล ส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผยหรือนำไปใช้ในทางที่มิชอบ เหล่านี้เป็นต้น กลไกที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยสนับสนุน และส่งเสริมการใช้สารสนเทศให้ปลอดภัย และให้สังคมเกิดความเป็ระเบียบเรียบร้อยก็คือการปลูกฝังจริยธรรม และสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการกำหนดแนวทางในการผลิตและการจัดเก็บสารสนเทศ รวมถึงการ เผยแพร่และการนำสารสนเทศไปใช้อย่างถูกต้อง เพื่อไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น